

RAHANDUSMINISTEERIUM

Erasektori teadus- ja arendustegevus

Miks ja kuidas seda toetada?

Risto Kaarna

Fiskaalpoliitika osakonna juhtivanalüütik, Rahandusministeerium

Arenguseire Keskuse seminaril - 19.10.2023

- 1 Taust
- 2 Sekkumisloogika
- 3 Statistiline ülevaade
- 4 TA toetamise viisid ja Eesti valikud

Taustast

Ettekande taust ja eesmärk

- Tugineb 2021. aastal valminud ja avaldatud analüüsil
- Vajadus tulenes riiklikest dokumentidest:
 - Tõhustamiskava raport
 - Konkurentsivõime kava „Eesti 2020“
 - Koalitsioonileping ja VVTP 2019-2023
- Peamine uurimisküsimus: „kas Eestil on erasektori TA maksusoodustust vaja ja kui, siis milline see võiks olla?“
 - Teoreetilised alused
 - Soodustamise võimalused
 - Statistiline ülevaade
 - Poliitikavalikud

Mis on teadus- ja arendustegevus?

- OECD: „Teadus- ja eksperimentaalarendus on loov süstemaatiline töö, mille eesmärk on teadmiste kasv, kaasa arvatud inimest, kultuuri ja ühiskonda puudutavad teadmised, ning nende teadmiste rakendamine“
- Praktikas on välja kujunenud üldtunnustatud statistilised definitsioonid ja mõõtmine

Sekkumisloogika

Miks toetada erasektori teadus- ja arendustegevust?

1. TA on kaasaegsete majanduskasvuteooriate keskmes
 - Oma innovatsioon
 - Teiste innovatsiooni kasutuselevõtt (majanduse absorptsioonivõime)
2. Ettevõtted ei tee TAd ühiskonna jaoks piisavalt palju, kuna esinevad turutõrked:
 - TA projektidega kaasnevad riskid
 - Turule sisenemine on keeruline
 - Informatsiooni asümmeetria
 - Tulu projektist ei jää täielikult ettevõttesse (*spillover* efektid)
3. Rahvusvaheline maksukonkurents – kõik ümberringi toetavad rohkem
4. Eesti on siin selgelt muust arenenud maailmast maha jäämas

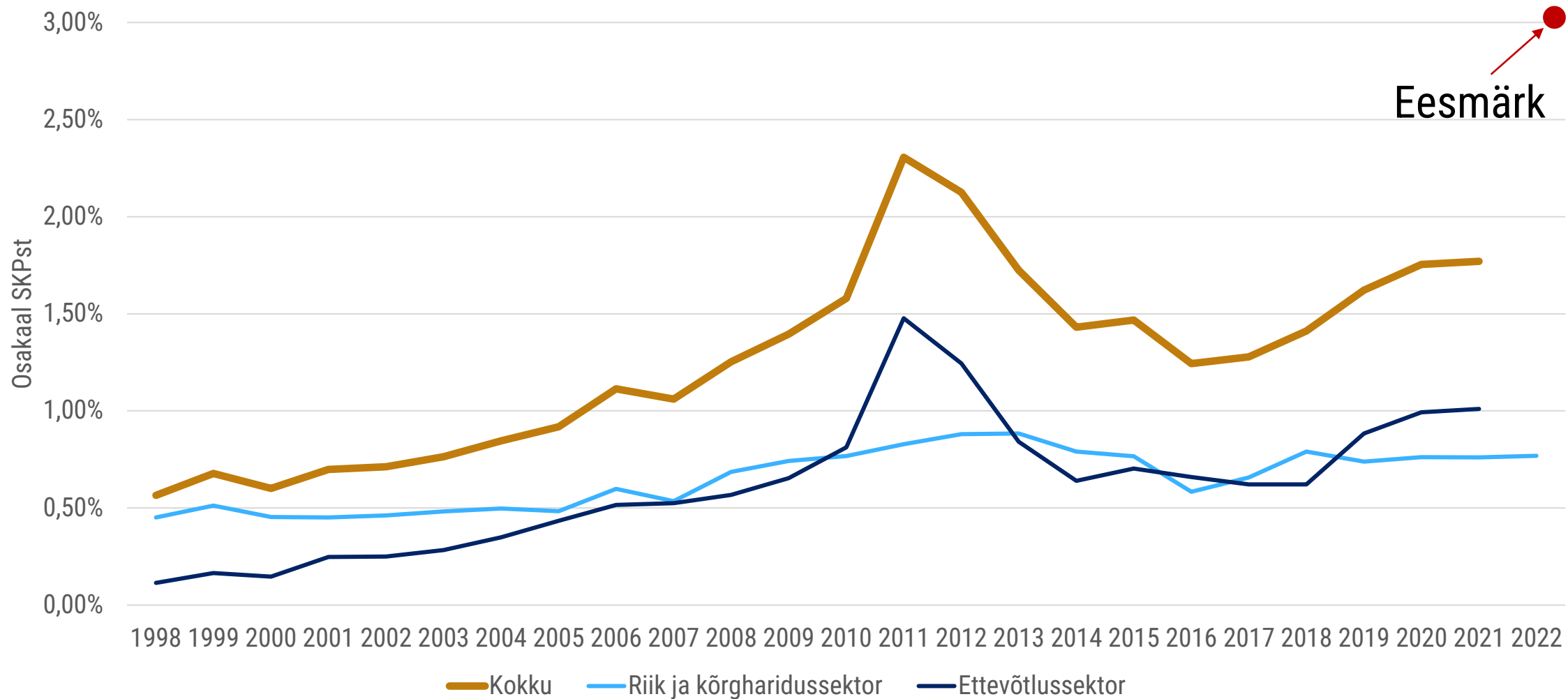
Mida teaduskirjanduses oodatakse toetamise tulemusena?

Turutõrge	Poliitikameede	Empiiriline tulemus
Välismõju: vaja internaliseerida positiivne välismõju ning jagada kulud õiglaselt	Otsetoetused (avalikud hanked, stipendiumid, toetused)	Positiivne efekt TA kulutustele
	Maksusoodustused	Positiivne efekt TA kulutustele
	Laenugarantiid, intellektuaalomandi kaitse	Positiivne efekt TA kulutustele
Turuvõim/sisenemislävend: vaja parandada konkurentsi toimimist	Diferentseeritud toetusmeetmed, VKEde erikohtlemine	Suuremad firmad kasutavad toetusi efektiivsemalt , kuid VKEde toetamine on soovituslik
	Inkubaatorid start-up-idele	Positiivne efekt TA kulutustele
Informatsiooni assümmeetria: vaja muuta turgude toimimine efektiivsemaks	Ettevõtete ja ülikoolide koostööprogrammid	Toetusmeetmed suurendavad koostööd
	Programmid teadlaste ja oskustööjõu suurendamiseks	Kõrge kvalifikatsiooniga tööjõu pakkumine on problemaatiline
	Juhtide kompenseerimine	-
	Avalikustamispoliitika	-
	Diferentseeritud subsideerimine	IKT sektor ei vaja subsideerimist
	Infrastruktuuri arendamine	Positiivne efekt TA kulutustele

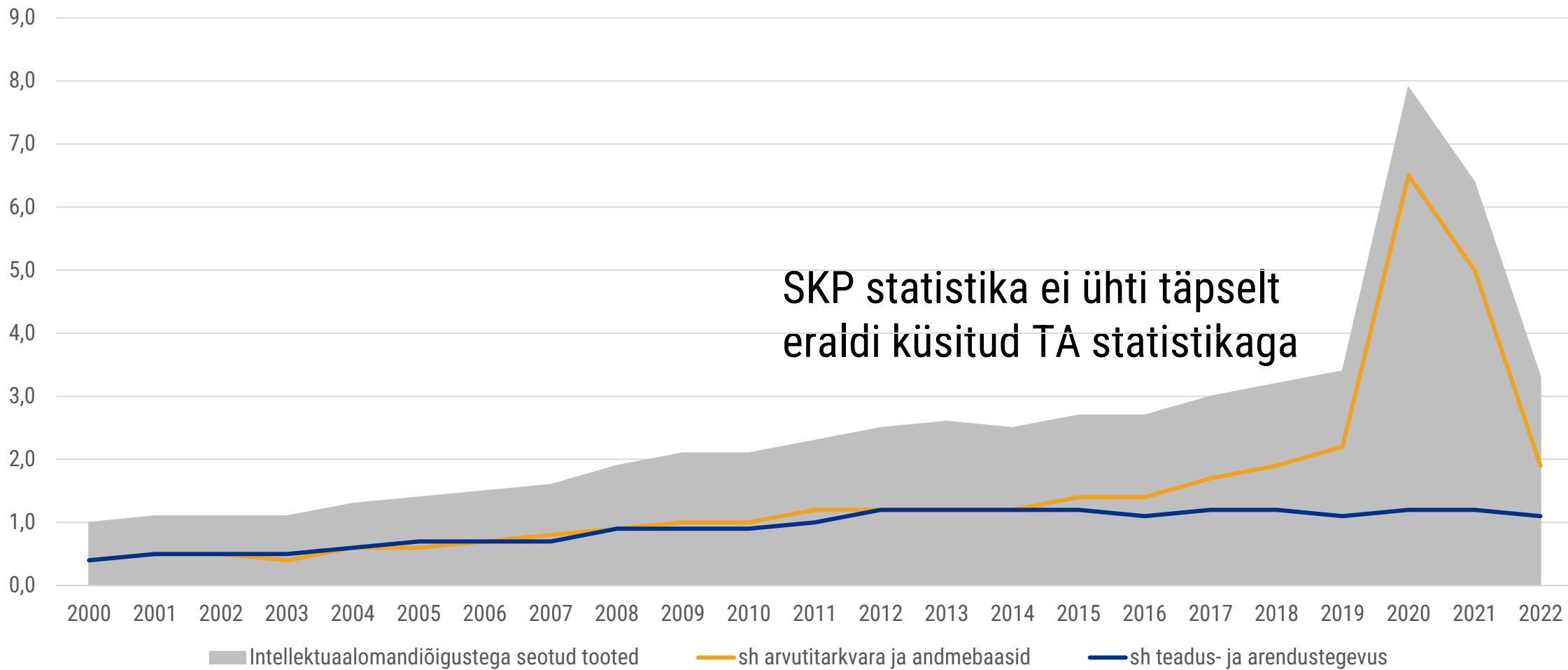
Statistiline ülevaade

Kulutused teadus- ja arendustegevusele

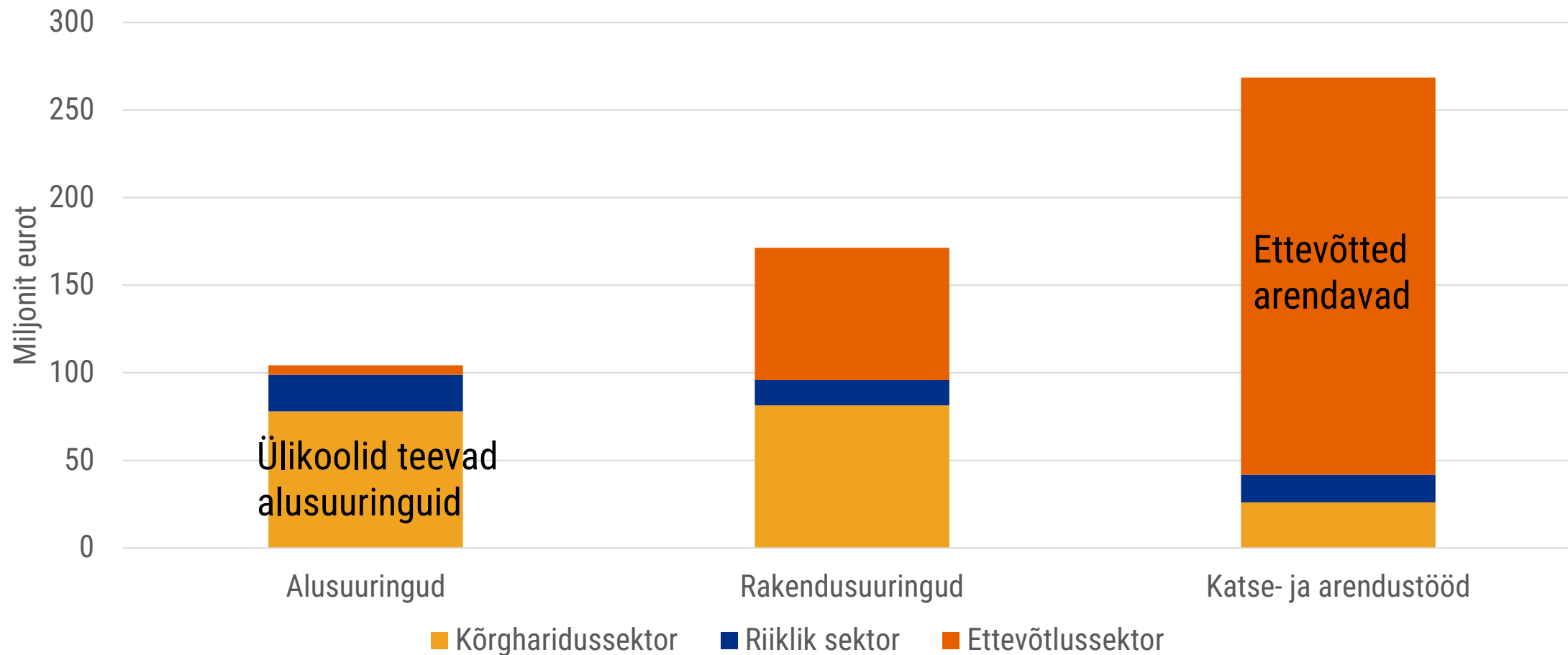

Kapitali kogumahutus põhivarasse, osakaal SKPst

Kes millist TAd teeb?

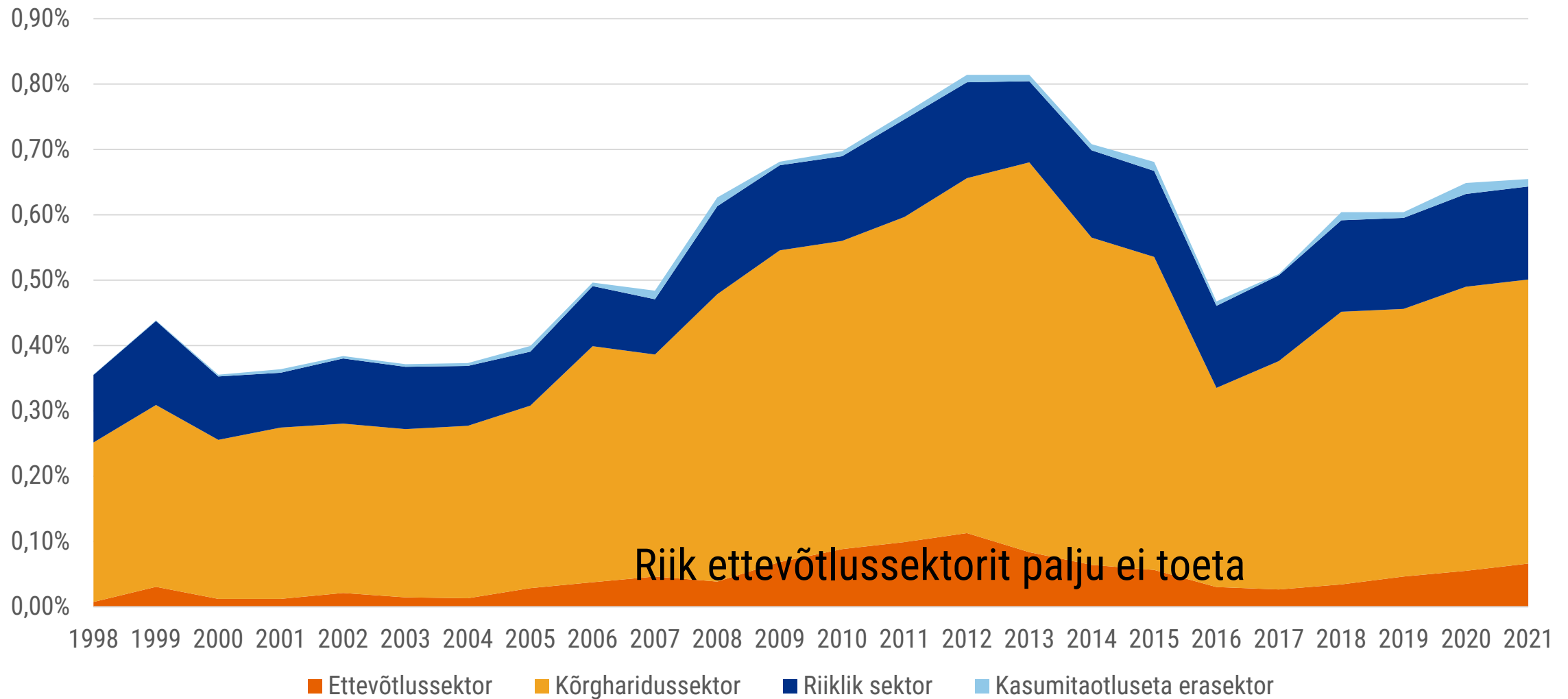
Kulutused TAdle liigi ja sektori järgi, 2021

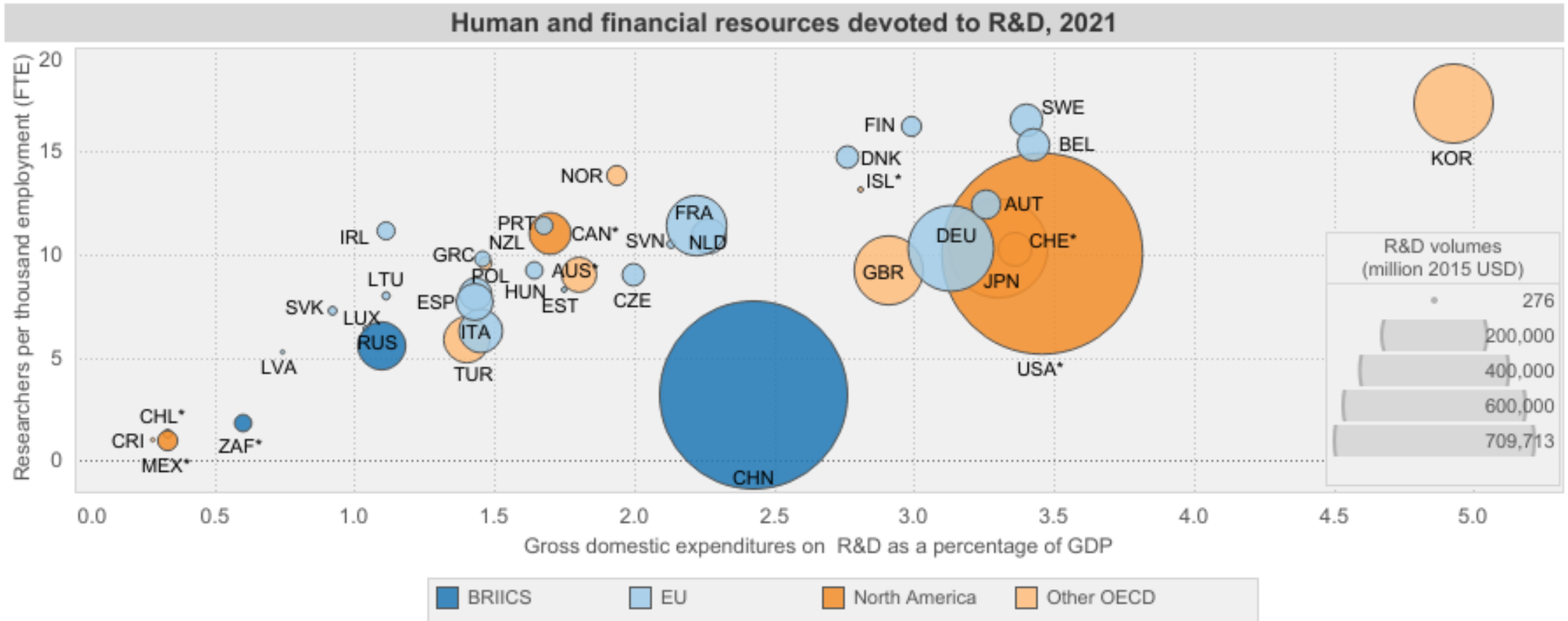
Ülikoolid teevad alusuuringuid

Ettevõtted arendavad

Riigi rahastatud teadus- ja arendustegevus, osakaal SKPst

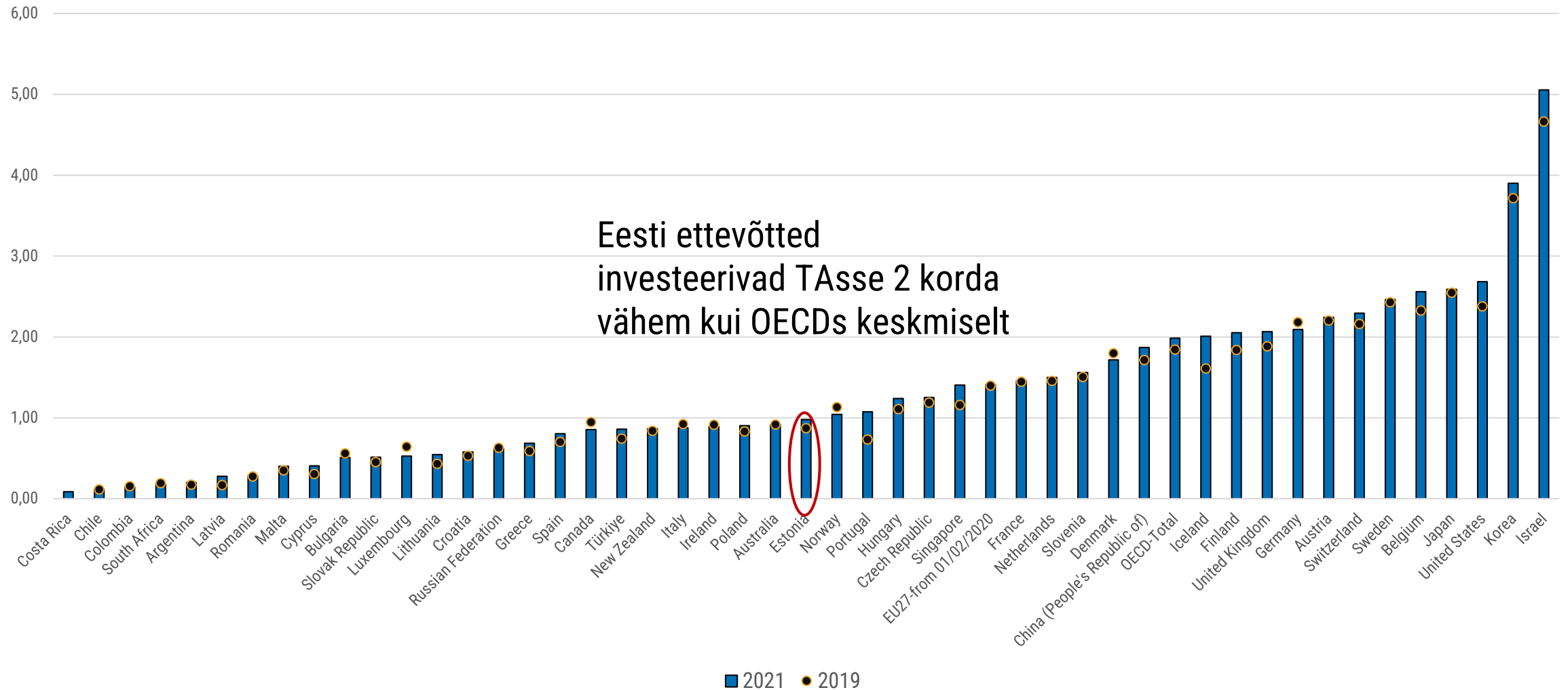
TA kulutused ja töötajad OECDs, 2021, osakaal SKPst/hõivest

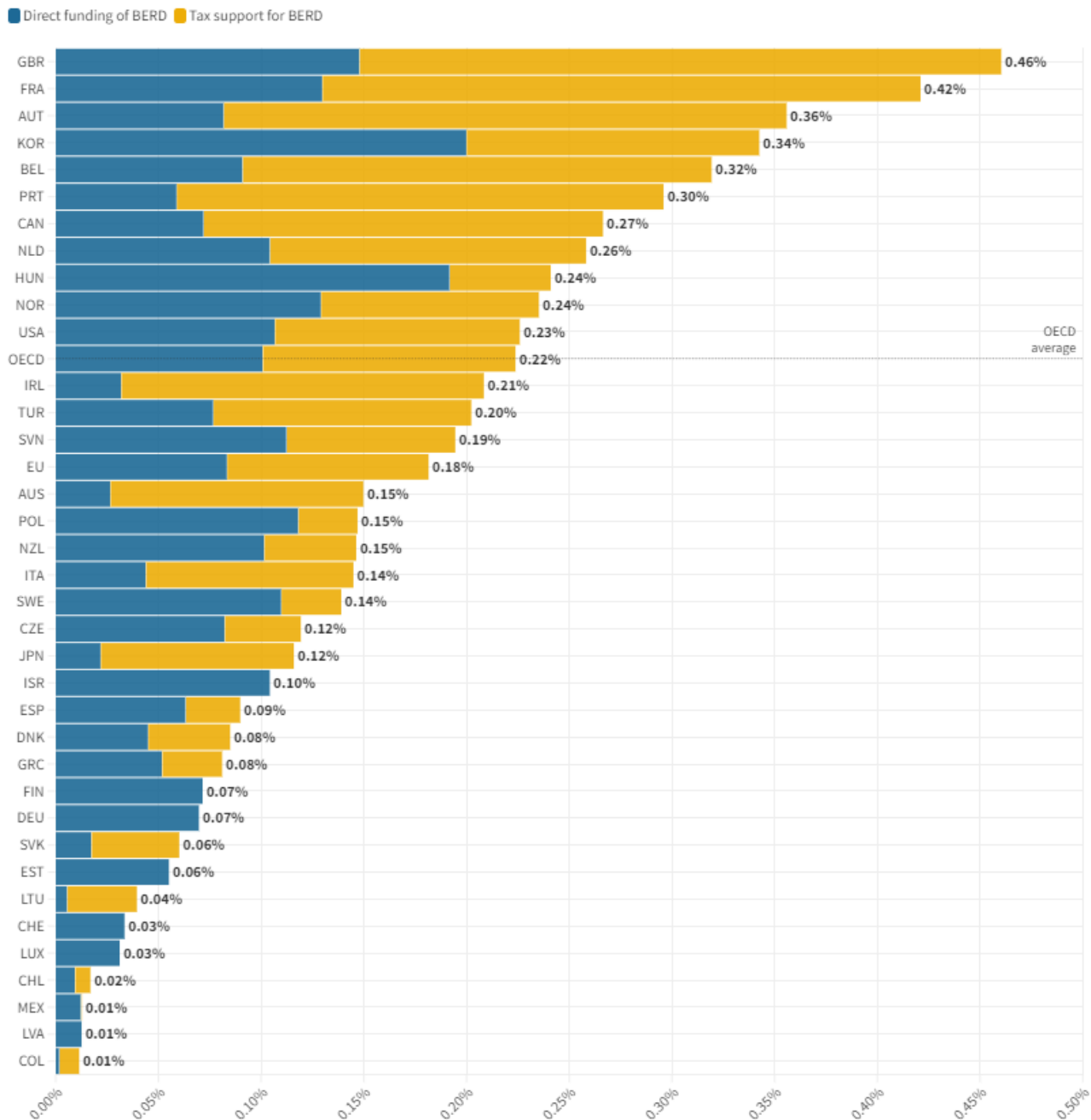

Source: OECD, Main Science and Technology Indicators Database, <http://oe.cd/mstj>, September 2023.

* Latest available data prior to 2021

Ettevõtlussektori TA kulutused OECDs, 2021, osakaal SKPst

Riigi tugi ettevõtetele OECDs, osakaal SKPst

- Eesti riigi tugi erasektori TALE on üks väiksemaid OECDs
- Samuti üks viimaseid, kus maksusoodustust ei ole

TAI hetkeolukord (EK hinnang)

- Valitsus ja ühiskond
 - Kultuur ja poliitiline tunnetus alahindab TAI tähtsust majanduslikus heaolus
 - Halb koordineeritus riiklikul tasandil
 - HTM ja MKM vahel „TA- ja innovatsioonilõhe“
 - TAI süsteem on visiooni ja sihita
- Erasektor
 - Vähene innovatsioonivõimekus
 - Start-upid on ainult ühes sektoris
 - Teadusmaailma ja ettevõtete vahel nõrk side - kehv teadmiste siire
 - Nõrk innovatsioonivahendajate süsteem
- Kõrgharidussüsteem
 - Üldine kvaliteet hea...
 - ... aga ei vasta tööstuse ja ühiskonna vajadustele
 - Ülikoolide korraldus ei luba ümber profileeruda

TAI poliitikameetmete pakett (EK hinnang)

- Väga algeline meetmete pakett, mis ei ole kaasa tulnud muutustega TAI poliitikas ja ei pea sammu rahvusvaheliste pingutustega, et lahendada ühiskondlikke probleeme
- MKM ei ole taganud, et EAS oleks innovatsiooniagentuur, vaid tegeleb ettevõtete toetamise ja välisinvesteeringute meelitamisega, ehk teisisõnu, poliitika ei adresseeri erasektori absorptsioonivõime lõhet
- Ebapiisav pingutus, et arendada ja aktiveerida ettevõtete absorbeerimisvõimet, et TA oleks funktsioon ettevõtte innovatsioonis
- Vähene pakkumispoolsete võimaluste kasutamine, näiteks innovaatilised hanked

Kuidas erasektori TAd Eestis toetada?

Peamised otsustuskohad (1)

- Ei ole üht õiget lihtsat vastust küsimusele, kui palju ja kuidas TAd toetada?
- Maksusoodustus vs otsetoetus:
 - Maksusoodustus on üldisem, automaatsem, pikaajalisem
 - Otsetoetusega saab ise valida prioriteetsed valdkonnad
 - Tüüpiliselt tehakse mõlemat
- Mahupõhine vs kasvupõhine
 - Mahupõhine on ebaefektiivsem (kallim), kuid lihtsam, heldem ja kergem hallata
 - Kasvupõhine on efektiivsem, kuid keerulisem hallata, tekitab moonutusi, ärakasutamist
 - Üldiselt liigutakse mahupõhiste suunas

Peamised otsustuskohad (2)

- VKEde erikohtlemine
 - Nad reageerivad meetmele rohkem
 - Soodustab töökohtade arvu kasvu
- Sisseostetud TA toetamine
 - Soodustab ettevõtete ja ülikoolide koostööd
 - Rohkem alusuuringuid
- Põrandad ja laed
 - Aitavad kulusid kontrollida
 - Tekitavad moonutusi
- Sektoripõhine lähenemine
 - Aitab meedet sihistada
 - Tekitab moonutusi
 - Halduskoormav

Definitsioonid ja aruandlus

- Kuidas defineerida TA kulud, milliseid toetada?
 - Jooksvad kulud - palgad, teenustasud, projekti kulud, materjalid, üldkulud
 - Kapitalikulud - masinad, seadmed, tarkvara, maa, hooned, amortisatsioon
 - Toetada jooksvaid kulusid
- Kes korraldab?
 - Automaatne süsteem vs käsitsi kontroll
 - MTA, EISA, TAN? Uus riiklik funktsioon?

Kulupõhised TA maksusoodustused			
Ettevõtte tulumaksu maksusoodustus			Kinnipeetava palga- või sotsiaalkindlustusmaks maksusoodustus
TA maksukrediit	TA mahaarvamine		
Mahupõhine	Kasvupõhine/hübridid		
Maksustatav: Austraalia, Kanada, Tšiili, Ühendkuningriik (suured firmad) Mitte-maksustatav: Austria, Belgia, Kolumbia, Taani (ainult defitsiit), Prantsusmaa, Ungari, Island, Iirimaa, Jaapan, Korea (investeeringud), Uus-Meremaa, Norra	Maksustatav: USA Mitte-maksustatav: Itaalia, Jaapan, Korea, Mehhiko, Portugal, Hispaania	Mitte-maksustatav: Belgia, Brasiilia, Hiina, Horvaatia, Tšehhi (hübridid), Taani, Kreeka, Ungari, Läti, Leedu, Malta, Poola, Rumeenia, Venemaa, Slovakkia (hübridid ja mahupõhine), Sloveenia, Lõuna-Aafrika Vabariik, Türgi (hübridid), Ühendkuningriik (VKEd)	Maksustatav: Belgia, Prantsusmaa, Ungari, Holland, Hispaania, Rootsi, Türgi
Kasutamata soodustuse käsitlus			
Hüvitamine/tagasi maksmine			
Austraalia (VKEd), Austria, Belgia (5 aasta pärast), Kanada (VKEd), Taani, Prantsusmaa, Island, Iirimaa, Uus-Meremaa, Norra, Ühendkuningriik	Itaalia, Hispaania, USA (osadel ettevõtetel palgamaksud)	Poola (start-up-d), Ühendkuningriik (VKEd)	Automaatne hüvitamine läbi palgasüsteemi
Edasi kandmine			
Austraalia, Belgia, Kanada, Tšiili, Kolumbia, Prantsusmaa, Ungari, Iirimaa, Uus-Meremaa, Ühendkuningriik	Korea, Portugal, Hispaania, USA	Belgia, Hiina, Horvaatia, Tšehhi, Taani, Kreeka, Ungari, Läti, Leedu, Poola, Rumeenia, Venemaa, Slovakkia, Sloveenia, Lõuna-Aafrika Vabariik, Türgi, Ühendkuningriik	N/A
Soodustused ja erireeglid maksustamisel			
Austraalia, Kanada, Prantsusmaa, Jaapan, Norra	Korea, Portugal (start-up-id), USA	Belgia, Horvaatia, Poola (start-up-id), Ühendkuningriik	Belgia (hõõred innovaatilised firmad), Prantsusmaa, Holland (start-up-id), Hispaania (innovaatilised VKEd)
Koostöö			
Prantsusmaa	Island, Jaapan	Ungari	Belgia
Maksusoodustuse piirangud			
Põrand			
Kanada, Prantsusmaa			Holland
Lagi arvestatavatele kuludele või maksusoodustuse mahule			
TA kulud: Austraalia, Austria (sisseostetud TA), Tšiili, Taani, Prantsusmaa (sisseostetud TA), Island, Iirimaa (sisseostetud TA), Norra TA maksusoodustus: Kolumbia, Ungari, Jaapan, Uus-Meremaa	TA kulud: Portugal (kasvupõhine) TA maksusoodustus: Itaalia, Jaapan (kasvupõhine ja TA intensiivne), Korea (suured firmad), Hispaania, USA	TA kulud: Hiina (sisseostetud TA), Horvaatia, Türgi (sisseostetud TA) TA maksusoodustus: Ungari (TA koostöö), Ühendkuningriik (VKEd) Mõlemad: Slovakkia	Belgia, Prantsusmaa, Holland, Ungari, Hispaania, Rootsi, Türgi
Kiirendatud amortisatsioonimäär TA kapitalile			
Belgia, Brasiilia, Tšiili, Taani, Prantsusmaa, Iirimaa, Iisrael (pole TA spetsiifiline), Leedu, Poola, Rumeenia, Venemaa, Hispaania, Türgi, Ühendkuningriik			
Pole kulupõhist TA maksimeedet			
Bulgaaria, Küpros, Eesti , Soome*, Saksamaa**, Läti, Luksemburg, Šveits			

Mis maksusoodustused on mujal kasutusel?

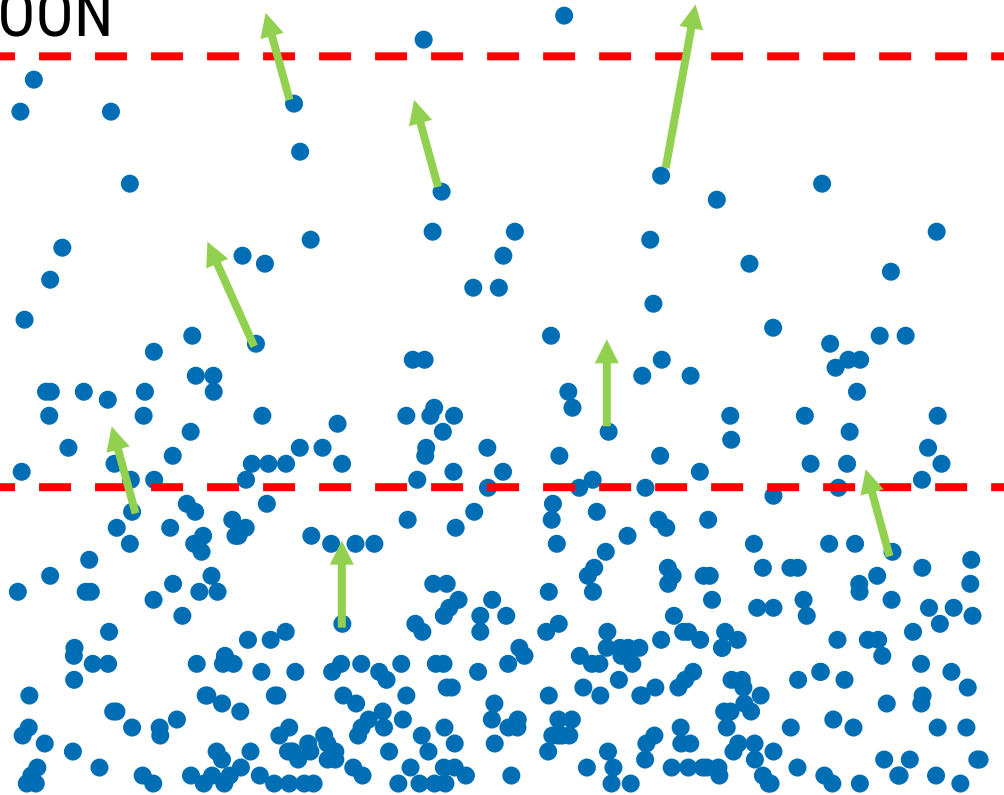
Milline maksusoodustus on parim?

- Kõige rohkem on kasutusel üldine TA maksukrediit:
 - Ettevõtte saab oma makstud maksud tagasi vastavalt tehtud TA kulutusele
 - Reegleid võib sättida väga paindlikult:
 - Kasutamata krediit makstakse välja või lükatakse edasi
 - Krediidi määr (10%, 20%, 50% TA kulutustest)
 - Põrand, lagi?
 - Vastavalt eelarvemõjule
 - Ei diskrimineeri ettevõtteid võrreldes mõne konkreetse maksu põhjal tehtud skeemiga
- Otsustuskoht, kas mahupõhine või kasvupõhine skeem?
- Eraldi soodsamad reeglid alustavatele ja VKEdele, mitte eristada sektoreid
- RV organisatsioonid (OECD, EK, IMF) soovivad kasutada korruga nii maksusoodustust, kui ka otsetoetust – täpsemalt sihistatud sinna, kus turg lahendust tõenäoliselt ei paku

Mida TA toetamine saavutab (ja ei saavuta)?

LÄBIMURDELINE INNOVATSIOON

TOOTLIKKUST SUURENDAV
INNOVATSIOON

Aitäh!

